

Preek over 1 Samuel 16:14-23

Broeders en zusters,

We zijn net begonnen met lezen bij vs. 14. Eigenlijk had ik het voorgaande vers, vs. 13 er ook even bij moeten pakken. Want dan was een geweldig groot contrast naar voren gekomen. In het vorige gedeelte gaat het over de zalving van David tot koning. Samuel gaat naar het huis van Isai om één van zijn zonen in het geheim tot koning te zalven. Saul is immers nog altijd de koning van Israel. Uiteindelijk werd de achtste zoon van Isai, David, tot koning gezalfd. En vanaf dat moment staat er in vs. 13, was David doordrongen van de Geest van de HEER. In de NBG vertaling staat dat de Geest des HEREN David aangreep. Maar in vs. 14 lezen we dan dat de Geest van de HEER Saul had verlaten. Daar zit het contrast. De één wordt door de Geest bekwaam gemaakt voor het koningschap, de ander wordt door het verlaten van de Geest meer en meer onbekwaam voor het koningschap.

Dat is wel even belangrijk om bij stil te staan. Want zonder de Geest van God kun je best een knappe vent zijn, over voortreffelijke eigenschappen en een groot organisatietalent beschikken en alles hebben wat iemand in de ogen der mensen koning kan maken, maar dan ben je toch in Gods ogen onbruikbaar. Dat was ook al merkbaar toen Samuel de zonen van Isai één voor één aan zich zag voorbijgaan. Samuel verkeek zich ook op die zonen. *Maar de HEER zei tegen Samuel: Ga niet af op zijn voorkomen en zijn rijzige gestalte. Ik heb hem afgewezen. Het gaat niet om wat de mens ziet: de mens kijkt naar het uiterlijk, maar de HEER kijkt naar het hart (16:7).* Het gaat dus niet alleen om iemand bekwaamheden, maar ook om het hart. Krijgt de Geest de ruimte in je hart of niet. Maar wat doet de Geest dan? Wordt door de Geest je intelligentiequotiënt verhoogd? Wordt de capaciteit van je geheugen vergroot? Wordt je organisatietalent aangescherpt? Nee, dat gebeurt niet. David bleef volledig dezelfde. Aan zijn eigenschappen en capaciteiten verandert niets. Wat wel gebeurt is dit, dat al die eigenschappen en capaciteiten nu volkomen in dienst van God en van diens opdracht gesteld worden. Daar zorgt de Geest voor. De Geest mobiliseert de totaliteit van iemands gaven en eigenschappen en richt ze op het vervullen van Gods opdracht. Dat doet Hij ook met latente gaven, waarvan men het bestaan niet eens vermoedde. Dat geldt dus ook voor de gaven van de Geest waar het Nieuwe Testament over spreekt. Die komen niet uit de lucht vallen, maar het zijn

gaven en capaciteiten die door de Geest worden opengelegd en op gang gebracht. Dat is het werk van de Geest, mensen met al hun gaven en eigenschappen zò mobiliseren voor het vervullen van de opdracht die ze van God gekregen hebben, dat ze daarbij aansluiten bij Gods bedoelingen. Het is niet zo dat iemand met één been, als de Geest hem aangrijpt, er ineens een tweede been bij krijgt. Maar het is wel zo dat hij dan dat ene been maximaal leert gebruiken in het vervullen van Gods opdracht. Als je een klein glas bent, wordt je door de Geest niet opeens een groot glas. Je wordt niet groter maar wel tot de rand toe gevuld. Zonder die Geest gebruikt een mens zijn gaven alleen maar tot meerdere glorie van zichzelf.

Maar denk nu niet dat dit een automatisme is. Ook Saul had de Geest ontvangen. Leest u maar na in 1 Sam. 10:9,10. Nadat hij door Samuel gezalfd werd tot koning maakte God van hem een ander mens. Hij werd gegrepen door de Geest van God, raakte in geestvervoering en profeteerde. En ook in 1 Sam.11:6 lezen we dat de Geest van God Saul aangreep. Maar er is bij Saul wel weerstand binnengeslopen. Hij wilde zich maar tot op zekere hoogte laten inschakelen door de Geest. Hij hield enige reserve en stelde zich niet volledig in dienst van God. Eerst was er maar een klein verzet, maar dat groeide uit tot een climax. En als dat verzet blijft groeien gaat de Geest van God uiteindelijk wijken. Dan trekt Hij zich terug.

Bij David ging dat anders. De Geest bleef op David. Niet dat hij zonder zonde was. Nee, we weten wel beter. David ging in zijn leven heel vaak de mist in. Maar hij bleef wel op God gericht. Na zijn zonde met Batseba schreef hij psalm 51: Hij belijdt zijn zonden en smeekt God of hij weer een rein hart mag ontvangen. *“verwerp mij niet van uw aangezicht, en neem uw heilige Geest niet van mij” (51:12)*. David wist maar al te goed wat er dan zou gebeuren. Hij had het bij Saul zien gebeuren dat de Geest van hem week. Sauls gebrek aan toewijding in het begin resulteerde uiteindelijk in het verlaten van de Geest uit zijn leven.

Ook vandaag kan dat zo maar gebeuren. Dan zie je iemand ineens een koers inslaan en een gedragspatroon volgen, die volkomen vreemd zijn aan zijn vroegere levensstijl en die tegen Gods Woord ingaan. En dan vraag je je af: hoe kan dat? Waar komt dat vandaan? Aan zo'n verandering is heel wat vooraf gegaan. Een proces van verzet tegen God. Beginnend met een weigering zich geheel gewonnen te geven. Het kan zijn dat iemand dat verzet altijd verborgen heeft gehouden en zich

nooit heeft blootgegeven. Naar buiten toe maak je dan de indruk een serieus gelovige te zijn. En dan plotseling, als hij zijn masker afgooit, komt het onverwacht en onbegrijpelijk naar buiten. Je vraagt je dan wel eens af: heeft 'ie het wel ooit gemeend? Heeft 'ie altijd toneel gespeeld? Daar moeten we voorzichtig mee zijn. Het is meestal niet allemaal toneelspel geweest. Saul wilde bijvoorbeeld heus wel met de HEER meewerken en rekening met Hem houden. Dat speelde hij niet. Het enige was dat er diep verborgen, een deel van zijn hart afgesloten bleef. Zo begint het vandaag ook vaak. Als mensen de HEER de rug toekeren en een weg inslaan die zich niet verdraagt met het evangelie, hoeven we er niet van uit te gaan dat ze nooit iets gemeend hebben van hun gebeden en kerkgang. Maar op dat ene puntje, wilden ze zich niet gewonnen geven aan de Here Jezus. En die laatste drempels liggen vaak buiten het gezichtsveld van de omgeving. Maar als iemand zich op dat ene puntje blijft verzetten tegen de HEER, blijft zijn verzet niet tot dat ene puntje beperkt. Zo'n haard van verzet werkt door in je leven en gaat je geloof ook aantasten op punten waar je in eerste instantie de HEER nog wel wilt volgen. Je geloof wordt ondergraven en uiteindelijk stort het in.

Nu is het geen kunst om op deze mensen neer te kijken, maar pas op met oordelen. Het is veel beter om ons af te vragen hoe het er met onszelf voorstaat. Hebben wij ons totaal overgegeven aan Gods Geest? Laten wij ons zonder reserves inschakelen in Gods dienst? Of zijn er toch nog punten in ons leven waarvan we zeggen: hier ben ik heer en meester en bepaal ik wat ik doe? Als dat zo is, hebben we maar één ding te doen, we moeten ons bekeren, want anders lopen we hetzelfde gevaar als Saul!

Bij Saul ging dat heel ver. Een boze geest begon hem angst aan te jagen en kwelde hem. Op welke manier dat gebeurde staat er niet bij in de tekst. In ieder geval was het zo dat zijn hovelingen het opmerkten. Moderne bijbelverklaringen zeggen wel dat Saul aan toevallen leed of aan een of andere vorm van krankzinnigheid. Vroeger, zegt men dan, werden dergelijke verschijnselen aan boze geesten toegewezen, maar tegenwoordig weten we wel beter. Het zijn gewone ziekten. Dergelijke verklaringen gaan op een fundamenteel punt mank. Ze gaan niet uit van de tekst, maar van wat men al of niet meent te kunnen aanvaarden. Elke verklaring die niet van de tekst uitgaat en de tekst niet laat zeggen wat ze wil zeggen, is principieel onjuist. Niet de tekst moet onder het juk van ons vooruitgangsgeloof door, maar wij met onze vermeende wijsheid moeten ons door de tekst laten gezeggen. De tekst

psychologiseert niet, maar spreekt over een boze geest. Er is sprake van demonische gebondenheid, een vorm van bezetenheid. En natuurlijk kan deze bezetenheid gepaard gaan met ziekteverschijnselen en psychische storingen. Maar wie op grond daarvan zou concluderen dat bezetenheid dus een ziekte is heeft het niet begrepen.

Saul wordt dus door een boze geest gegrepen. Dat kan, ook vandaag nog. Waar de Geest van Christus moet wijken komt de kust vrij voor de geest uit de afgrond! We moeten er even op letten dat hier staat dat de HEER een kwade geest stuurt. Ook dat is weer zoiets wat door velen op rekening geschreven wordt van een primitieve denkwereld. Ook hier lopen we het gevaar dat wat wij aanvaardbaar of onaanvaardbaar achten gaat heersen over de Schrift. We moeten steeds weer leren dat de Schrift heerst over wat wij ervan vinden en niet andersom.

Maar ik moet eerlijk zijn, ik kon zelf eerlijk gezegd ook niet zo goed uit te voeten met deze tekst. Want hoe zit dat dan? God kan toch niet de oorsprong zijn van het kwaad. God is toch absoluut goed, dan heeft Hij toch niets uit te staan met een kwade geest? Toch zegt de bijbel onomwonden dat deze boze geest van God kwam. En als je wat verder bladert door je bijbel ontdek je dat de bijbel vaker zo spreekt. Denk maar aan Job. God gaf satan de vrije hand, afgezien van één beperking. Maar God liet het wel toe. En ook in het nieuwe testament zegt Paulus dat de Heer een engel van satan toestaat hem met vuisten te slaan, een doorn in het vlees, die hem gegeven is opdat hij zich niet te zeer zou verheffen. Paulus moest het met Gods genade doen, dat is genoeg! En ook in Openbaringen lezen we dat de satan op de aarde wordt geworpen en een korte tijd krijgt toegewezen om hier op aard huis te houden en de volkeren te verleiden.

Het is waar, God is absoluut goed, boze geesten komen niet bij Hem vandaan, maar God kan hen wel toestaan kwaad te doen. Zelfs het kwaad van een boze geest kan God gebruiken. God is er niet op uit om iemand te gronde te richten, maar om iemand terug te brengen bij Zichzelf. Dat was ook bij Saul de bedoeling. Ook nu het besluit was gevallen dat Saul niet lang meer koning zou zijn en dat David zijn opvolger zou worden, wil dat nog niet zeggen dat Saul daarmee als mens verworpen werd door God.

Gods leiding is bijzonder. David komt als muzikant aan het hof van Saul. David, van wie we in het vorige hoofdstuk lazen dat hij in het geheim tot koning is gezalfd, mag nu de geplaagde Saul komen kalmeren. David, van wie we ook hoorden in het vorige hoofdstuk dat hij doordrongen werd door de Geest van de HEER. Prachtig trouwens hoe die hoveling David omschreef: een goed krijgsman, welbespraakt en goedgebouwd, bovendien staat de HEER hem bij.

Dat David welbespraakt is, dat weten wij inmiddels ook. Hoeveel psalmen van zijn hand staan er wel niet in de bijbel. Het staat er niet met zoveel woorden bij in onze tekst van vandaag, maar ik vermoed dat David niet zo maar wat heeft zitten tokkelen op z'n lier. Natuurlijk, muziek kan zeer kalmerend werken, maar ik denk dat David, van wie de hoveling zei dat de HEER hem bijstond, geestelijke liederen heeft gezongen. En dat zal ongetwijfeld bewerkt hebben dat die boze geest er vantsen ging. Lieder ter ere van God kan hij niet verdragen. En door deze muziek kalmeerde Saul. Hij kent nog perioden waarin het goed met hem gaat. De situatie is nog niet hopeloos. Het kan nog goed komen met hem. Maar dan moet hij wel de juiste keuze maken en zich verootmoedigen en openstellen voor Gods Geest.

Saul raakt bijzonder gesteld op David. En na een proeftijd neemt hij hem in vaste dienst en benoemt hem tot zijn wapendrager.

Er is nog iets waar ik uw aandacht voor wil vragen. Dat is de houding van David. David is inmiddels tot koning gezalfd, hij weet dat hij Saul zal gaan opvolgen. Maar toch doet hij er alles aan om Saul te helpen zodat hij zijn koningschap zo goed mogelijk kan uitoefenen. Hij is er niet op uit om Saul zo snel mogelijk van zijn troon te stoten. Hij dient hem, net als later de Here Jezus, Davids grote Zoon zal zeggen en in praktijk brengen: *ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen*. Nu moeten we niet denken dat Davids houding een product is van de tijd waarin hij leeft. Een dergelijke houding is echt niet vanzelfsprekend. Later zal Absalom, Davids zoon, een heel andere houding laten zien. Hij was er wel op uit om zijn vader David van de troon te stoten. Nee, David kan die dienstbare houding alleen maar opbrengen omdat Gods Geest in hem woont en werkt. Het is de Heilige Geest die hem vormt en kneed, zodat hij meer en meer het beeld gaat vertonen van Davids Zoon, Jezus Christus.

En dat is de spiegel die ons vandaag ook wordt voorgehouden. De vraag of we bereid zijn de Heilige Geest de touwtjes in handen te geven van ons hele leven. Sauls slechte voorbeeld is een waarschuwing voor ons. Hij dacht dat God genoeg zou nemen met de tweede plaats in z'n leven. Maar God kan slecht tegen concurrentie. Hij is een jaloers God, die niet wil dat we het op een akkoordje gooien met de wereld of nog erger, met de satan. Volledige toewijding heeft te maken met gehoorzaamheid, en dat is geen populair woord. Mag de Heilige Geest de sleutels hebben van alle kamers in je hart of blijf je zelf hier en daar de baas? Alleen als we bereid zijn Hem overal binnen te laten en er grote schoonmaak laten houden, is er groei mogelijk. Dan kan de Heilige Geest met ons aan de gang. Hij neemt als het ware onze persoonlijkheid, ons karakter en onze bekwaamheden in zijn handen en laat die voluit tot ontplooiing komen. Je mag dan die mens worden die God in gedachten had toen Hij je schiep. Hij komt met jou tot je bestemming. En omdat God je Schepper is en je door en door kent, is er ook niemand die beter de touwtjes over je leven in handen kan nemen dan Hij. Op een of andere manier zijn mensen vaak bang om die stap te zetten. Net alsof God hen zal gaan misbruiken als we ons aan Hem overleveren.

Maar zo is het niet. Als we de sleutels uit handen geven dan kan Hij ons juist ten volle tot ontplooiing laten komen. Dan komt al dat mooie wat Hij in ons gelegd heeft naar buiten. Zo kon David een man naar Gods hart worden en koning over Israel. Zo wil God ook jou inschakelen om op jouw plek, met jouw talenten en persoonlijkheid mee te bouwen aan Gods Koninkrijk.

Doe je mee? God zal je niet dwingen. Daar is Hij te veel gentleman voor. Liefde laat zich niet dwingen. Als je niet wilt dan hoeft het niet. God klopt aan de deur. Hij vraagt je open te doen: Wil je mij de kans geven om je te vormen en te kneden. Daar wordt je wel een ander mens van....een beter mens.....dan wordt je de mens die ik in gedachten had.....dan wordt je een spiegel van Jezus....

En lieve mensen, wat is daar een behoefte aan....dat er meer van Jezus zichtbaar wordt in de wereld. De wereld zou er van opknappen....., jij zelf zult er van opknappen.... En het imago van de kerk in de wereld zou opknappen. Reden genoeg dus om de deur wagenwijd open te zetten voor de Geest van God.

Amen

Januari 2011
G.P. Hartkamp
Wapenveld